

НОВИЙ НАПРЯМ У ДОСЛІДЖЕННІ ПРОБЛЕМ ОСВІТИ

Завершила роботу традиційна харківська науково-практична конференція з проблем освіти, яка проводиться на базі Народної української академії з 2000 року. Цього навчального року на конференцію було винесено тему про взаємодію освітніх установ зі стейкхолдерами – тему, до розробки якої наукова громадськість упритул ще не підходила, хоча зростання інтересу до неї стає все більш очевидним.

Визначення потенційних партнерів і вибір оптимальних шляхів установа взаємодії з ними в нових умовах, що швидко змінюються, стає однією з найбільш важливих інноваційних функцій освіти, розробка яких фактично тільки розпочинається. Наша конференція стала одним із перших наукових майданчиків, на якому започаткували обговорення принципово нових наукових проблем, з якими зіткнулася університетська спільнота на початку ХХІ століття. Імовірно, саме це підштовхнуло багатьох відомих учених до участі в її роботі. Хоча, можливо, високий рівень конференції пов'язаний ще й із нею зовсім традиційною формою її проведення, а також із чіткою цілеспрямованістю обговорюваних питань і можливістю почути думку й академіків і дослідників-початківців.

Максимальне розширення кола учасників наших конференцій давно вже не є їх метою. Ми запрошуємо тільки фахівців, які працюють над цими проблемами, мають власну позицію й готові її аргументовано захищати. Під час роботи заслуховується одна доповідь метра та 4–5 співдоповідей експертів. Усі виступи обговорюються відразу, хоча потім відбувається «круглий стіл» з вільною дискусією з найбільш гострих питань. Така форма істотно підвищує активність аудиторії, дозволяє напрацювати спільну думку, визначає загальні позиції щодо суперечливих моментів.

Так було й на цій конференції. У ній взяли участь 76 осіб, половина з яких – доктори наук, відомі вчені з Німеччини, Польщі, Швеції, Білорусі, РФ, великих центрів вищої освіти України. Усі промовці одночасно оцінили актуальність теми та своєчасність її обговорення. Усі звернули увагу на те, що робота над темою в усьому світі тільки починається й тому так важливо задати правильний тон, щонайточніше визначити основні напрями, сформулювати методологічні та методичні принципи її дослідження.

Питанням методології, визначення категоріального апарату, структурних особливостей окремих загонів стейкхолдерів і практичним підходам до роботи з ними була присвячена доповідь метра, доктора соціологічних наук, професора, академіка НАН України, ректора Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, заслуженого діяча науки і техніки України, голови Ради ректорів Харківського вузівського центру та голови оргкомітету нашої конференції В.С. Бакірова. Головну увагу в його доповіді було приділено формуванню ефективного партнерства між студентами та викладачами, зміні функціональних характеристик і студентів, і викладачів у нових історичних умовах.

Про засади нових взаємин і вибудовування нових векторів взаємодії з бізнес-середовищем говорила в доповіді доктор історичних наук, професор, ректор Харківського гуманітарного університету «Народна українська академія», співголова оргкомітету й модератор конференції К. В. Астахова, яка показала, що сьогодні з різною швидкістю й глибиною відбуваються трансформаційні процеси вибудовування нових векторів взаємин і взаємодії навчальних закладів з державою, бізнес-середовищем, ком'юніті тощо, і підкреслила,

що ці зрушення можна схарактеризувати як принципово новий період налагодження відносин із середовищем.

Її думки продовжила О. М. Балакірева, кандидат соціологічних наук, завідувач відділу моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій Інституту економіки та прогнозування НАН України. У її доповіді обґрунтовано висновок про те, що інтерес до проблеми стейкхолдерів у системі освіти буде дуже швидко зростати, у зв'язку з чим необхідно розробити структурні характеристики кожного з партнерських загонів і, з огляду на їх специфіку, визначити конкретні шляхи роботи з кожним із них.

Великий інтерес присутніх викликала максимально чітка й конкретна доповідь доктора фізико-математичних наук, професора, академіка НАН України, голови Північно-Східного наукового центру НАН і МОН України В. П. Семиноженка «Економіка, заснована на знаннях й інноваціях, як виклик для системи освіти в новій моделі економічного розвитку». Наголосивши на важливості винесених на конференцію питань, доповідач ще раз показав, що в останні роки всі, пов'язані з економічним розвитком, документи міжнародного рівня так чи інакше виходять на проблеми освіти й науки, оскільки саме ці напрями є визначальними для подальшого розвитку всіх сфер життєдіяльності суспільства, а все інше – другорядне. «Сьогодні дуже важливо навчитися швидко вчитися і ще швидше переучуватися», – сказав академік.

В основі подальшого розвитку суспільства, у тому числі економіки, лежить розвиток емоційного інтелекту як уміння людини розуміти й правильно оцінювати ситуацію в кожен конкретний момент, вибудовуючи відповідно до змін, що відбуваються, свою життєву стратегію. Формування емоційного, чуттєвого інтелекту – стрижневе завдання освіти на всіх її щаблях. Таку позицію підтримали доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри філософії і гуманітарних дисциплін ХГУ «НУА»

Є. А. Подольська, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства Народної української академії, керівник наукової школи з економіки освіти в НУА Г. Б. Тимохова, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародного бізнесу та фінансів Владивостоцького державного університету економіки і сервісу К. В. Астахова (мол.) і С. С. Шестопа, доцент кафедри теорії та історії російського і зарубіжного права того ж ВНЗ.

На думку доктора соціологічних наук, професора, завідувача кафедри галузевої соціології Київського національного університету імені Тараса Шевченка В. В. Чепак, робота зі стейкхолдерами є зараз для вищої школи і потребою, і необхідністю. Поступове зникнення національних моделей університетів і створення єдиного освітнього простору, який функціонує за ринковими законами, зумовило кардинальне перетворення університету як організації. В умовах скорочення державної підтримки й посилення конкуренції в межах освітнього простору університети приймають на себе функції фінансування та змушені впроваджувати нові, більш ефективні методи управління, стаючи при цьому стейкхолдер-компаніями, тобто системами, що складаються з безлічі різних груп зацікавлених сторін.

При цьому, за твердженням В.В. Чепак, метою університету, як стейкхолдер-компанії, є встановлення взаємовигідних відносин з усіма його внутрішніми й зовнішніми партнерами.

Про особливості роботи з окремими партнерськими групами, практичну роботу з випускниками та їх почесну місію сприяння своїй Alma mater розповів у своєму виступі кандидат філософських наук, доцент, перший проректор Львівського католицького університету Т. Д. Добко. Конкретні рекомендації з практичного досвіду співпраці з партнерами в університетах Швеції запропонували вчені Крістіанштадського університету – Почесний професор ХГУ «НУА» Коллін Свен-Олоф і його колеги Уман Тимур – викладач бізнес-адміні-

стрування й Берберг Перпілла – заступник керівника бізнес-програми.

Удалими можна вважати також спроби окремих учасників конференції вийти на проблеми правового регулювання партнерських відносин у системі освіти. Ці питання було порушено у виступах доктора філософських наук, професора, завідувача кафедри філософії Могилівського державного університету імені А. О. Кулешова М. І. Вишневського, кандидата юридичних наук, професора, декана факультету «Бізнес-управління» ХГУ «НУА» В. В. Астахова, доктора соціологічних наук, професора кафедри соціології цього ж університету К. Г. Михайлової. Хоча слід зауважити, що, за одностайним визнанням усіх, хто порушував питання правового регулювання взаємодії навчальних закладів зі стейкхолдерами, «коло врегульованих взаємовідносин у цій сфері вкрай вузьке, і це є суттєвим гальмом на шляху їх подальшого вдосконалення».

Нікого не залишив байдужим виступ О. І. Шарова – кандидата фізико-математичних наук, доцента, директора Департаменту вищої освіти Міністерства освіти і науки України. Розкриваючи тему «Стейкхолдери в управлінні ВНЗ: очікування суспільства, законодавча база і сучасні тенденції», він навів украї тривожні дані про нову демографічну реальність у сучасному світі й особливо в Україні, обґрунтував висновок про необхідність своєчасного й активного реагування на виклики часу, сформулював основні напрями та принципи, які дозволять не тільки зберігати університетський рівень і традиції, а й забезпечать їх подальший розвиток у найскладніших умовах сучасних суспільних трансформацій.

Найбільш жваве обговорення під час дискусії викликали три групи питань:

1) студентство як базовий суб'єкт і партнер у системі вищої освіти (виступи професорів Л. Г. Сокур'янської, К. В. Батаєвої, К. Г. Михайлової, В. А. Кірваса та ін.);

2) зміна ролі батьків і принципів взаємодії з ними (професори Астахова В. І., Нестєрова М. О., Силласте Г. Г., Чибісова Н. Г.);

3) взаємодія ВНЗ із роботодавцями та бізнес-структурами (доценти Бірченко О. В., Решетняк О. І., Панченко Д. І., Молодча Н. С.).

Конференція завершила свою роботу, надавши потужний імпульс для подальшого дослідження найгостріших проблем розвитку освіти. Матеріали конференції опубліковано (див.: «Взаимодействие образовательных учреждений со стейкхолдерами – веление времени». Материали XV Международной научно-практической конференции. Харьков, изд-во НУА, 2017, 305 с., а також: <https://goo.gl/c0hXNu>; <https://goo.gl/kPkMVF>; <https://dpspace.nua.kharkov.ua>). Тему наступної XVI харківської конференції з питань освіти визначено – «Освітні ризики: суть і підходи до вирішення», дату її проведення призначено на 15 лютого 2018 року. І навіть перші заявки на участь у ній уже отримано. А це означає, що пошук триває і вихід з кризової ситуації в освіті неминуче буде знайдено.

Після закриття конференції її учасники відвідали академічні пересувні виставки: «Нашій бібліотеці 21 рік» та «Старовинні предмети домашнього вжитку» (раритети із сімейних колекцій) – виставку присвячено XXII загальноакадемічному конкурсу «Історія моєї родини»; побували на екскурсії в музеї історії НУА й залишили найтепліші відгуки в книзі відвідувачів музею.

Валентина АСТАХОВА,
доктор історичних наук, професор